

Земеделие и води

Сравнителен анализ в област на политики "Земеделие и води" между Националния план за възстановяване и устойчивост на България (като част от стълб "Зелена България", версия от 16.04.2021 г.) и НПВУ на избрани три държави-членки на ЕС: Португалия - версия от 22.04.2021 г., Словакия - версия от 20.05.2021 г. и Латвия - версия от януари 2021 г.)

1. Резюме

Латвия

Латвия е отделила значителен дял от 37% от общия бюджет на Националния план за възстановяване устойчивост (НПВУ) в размер на 610,5 млн. евро за предизвикателствата на екологичните системи и изменението на климата.

Предвидените мерки и инвестиции са диверсифицирани и целят цялостно решаване на идентифицираните проблеми. Освен това прави впечатление, че се надграждат вече започнали реформи в предходни програмни периоди и извършени инвестиции, както с европейски средства, така и от националния бюджет. За постигане на максимален ефект в настоящия период също се съчетават средствата от НПВУ, със средства от други европейски програми, от националния бюджет и частно съфинансиране. По този начин общият бюджет се увеличава до 1,124 милиарда евро, защото е предвидено съфинансиране от други европейски програми (201 млн. евро), от националния бюджет (93 млн. евро), кредити и съфинансиране от бенефициенти (219 млн. евро).

За селскостопанския сектор освен това са предвидени инвестиции за адаптиране на транспорта и машините, необходими на предприятията (включително земеделските стопанства да работят с биометан, за борба с наводнения и пожари), както и подобряване състоянието на горите - увеличаване и подмяна на непродуктивни горските площи.

За защита на над 59 000 ха от наводнения в плана е предвидено да се реновират още 29 съоръжения. Инвестициите ще са за рехабилитация на помпени станции и полдери (суша под морското равнище), рехабилитация на язовири и на участъци от речни корита. Проектите ще се изпълняват от държавно предприятие „Недвижими имоти на министерство на земеделието“ ООД.

Не са предвидени инвестиции в напоителни съоръжения.

Португалия

Планът на Португалия е под мотото **Интегрирано и кръгово управление на водните ресурси в условия на недостиг**. Страната предвижда относително голям бюджет за водния сектор - инвестициите, които предстои да бъдат изпълнени, възлизат на 390 млн. евро. От четирите сравнявани страни планът на Португалия е най-подробен, цялостен и добре обоснован, предвидените инвестиции са взаимносвързани и допълващи се.

Страната е избрала да инвестира в три региона - два на континента (Алгарве и Алентежу) и автономна област архипелаг Мадейра:

Португалия е избрала да прилага интегриран подход за управление на водите и напояването е част от него. Предвиждат се инвестиции във всички етапи – водохващане, язовири резервоари, доставка на вода до градовете и за напояване, пречистване и повторно използване на водните ресурси. Съчетават се инвестиции за реновиране на съществуваща инфраструктура и изграждане на нови елементи, както и мерки за контрол, мониторинг и по-добро планиране и управление на водните ресурси. Модернизацията цели намаляване загубите на вода с 30 % в различните елементи на инфраструктурата. Планирани са нови водохващания, както и нови източници на вода – повторно използване на пречистени води и обезсоляване на морска вода, подобряване капацитета на съхранение на вода, включително използване на част от мъртвия обем на язовирите.

Предвижда се дигитализация и изграждане на система за отчитане, контрол и планиране на доставената вода, както съчетаване с добиване на енергия от ВЕИ – мини ВЕЦ и фотоволтаични централи във водните огледала на язовирите.

Словакия

Интересно е, че само Словакия предвижда да прилага и в градовете мерки за по-добра адаптация към последиците от изменението на климата, като увеличаване на площта и наличието на зеленина в градовете, изграждане на зелени покриви или увеличаване на улавянето и използването на дъждовна вода.

В сектор „Земеделие и води“ Словакия планирала само мерки за предпазване от наводнения, но те ще са изцяло природосъобразни - ще бъдат възстановени водоотоците, включително меандри, заливни гори, влажни зони и други водни обекти.

Одобряване на определянето на приоритети на мерките за защита от наводнения, както и приемането на план за изпълнение на посочените мерки в градовете ще се извърши в периода 2021-2022 г.

България

От четирите страни България е отделила най-голям общ бюджет 445,7 млн. евро. От тях 433,5 млн. евро (848 млн. лв.) или 97,3% са предвидени за хидромелиорации за ремонт на съществуващи отводнителни и напоителни съоръжения. За *Дигитализация на процесите от фермата до трапезата* е планиран ресурс от 12 млн. евро или 2,7%.

Планът е **едностранен и небалансиран**. Безспорно хидро-мелиоративната инфраструктура в

България е в окаяно състояние и в нея трябва да се инвестира, но в плана за възстановяване това е почти единствената мярка. Изглежда, че са включени стари проекти, за които досега не е имало финансиране, вместо да се анализират нови предизвикателства и възможности.

Направен е минимален анализ на предполагаеми екологични ползи и очаквано намаляване на загубите за вода. Липсва комплексен технико-икономически анализ. Дори не е посочено колко и какви площи ще бъдат напоявани и отводнявани. Твърде висок процент е предвиден за строително-монтажни работи. Не е предвидено въвеждане на иновативни решения. Липсва връзка с науката. Предвидено е едновременно да се реализират всичките 265 проекта, което създава риск от висок процент на неизпълнение.

Вторият компонент *Дигитализация на процесите от фермата до трапезата* е механичен сбор от шест елемента с различно естество. И тук липсва анализ на ползите и възможността за ефективно използване.

2. Национален контекст, цели и фокус на изследваните 4 НПВУ:

Латвия

Латвийският НПВУ се основава на Стратегията за устойчиво развитие на Латвия за намаляване на последиците от кризата COVID-19 (май, 2020 г.), като се фокусира не само върху икономическата стабилизация, но и върху икономическата преориентация и използването на възможностите за растеж, създадени от кризата. Изходната стратегия на Латвия за кризата, причинена от COVID-19, предвижда три етапа - (1) стабилизиране, (2) преориентиране и (3) растеж.

В контекста на приоритетите на равнище ЕС, значителна роля в НПВУ на Латвия е посветена на изменението на климата и цифровата трансформация. Латвия планира да насочи 37% и 20% от общото разпределение на латвийския НПВУ за постигане на целите за климата и цифровата трансформация, като по този начин гарантира нивото на инвестициите, посочено в регламента.

Климатичният компонент на НПВУ се основава на Латвийския национален план за климата и енергетиката за 2021-2030 г., одобрен през 2019 г. Компонентът идентифицира три основни области за реформи и инвестиции: (1) намаляване на емисиите на парникови газове в транспортния сектор, (2) повишаване на енергийната ефективност и (3) адаптиране към изменението на климата. Горепосочените мерки са стратегически важни елементи на латвийския план за климата и енергетиката за постигане на целите за климата за 2030 и 2050 година.

Връзка с европейския семестър

При избора на реформите и инвестициите, които да бъдат включени в плана, се избират мерки, които вече са постигнали значителен напредък в изпълнението на препоръките и за инвестиции, които имат годишен характер (например социални помощи и др.).

По отношение на препоръките за 2020 г., които имат краткосрочен характер и са насочени

към стабилизиране на ситуацията с COVID-19, не се предвижда пряка подкрепа от НПВУ. Те ще се финансират от държавния бюджет и други инструменти.

Португалия

НПВУ на Португалия се базира „Стратегическата визия за икономическо възстановяване на Португалия 2020 - 2030“, разработена от професор Антонио Коста Силва. Планът е подложен на широк публичен дебат и процес на консултации от всички заинтересовани страни.

Стратегията за Португалия 2030 г. установява средносрочна визия за икономическо, социално и екологично развитие на страната в рамките на едно десетилетие, като препоръчва варианти за преодоляване на идентифицираните проблеми пред развитието на страната, които в много случаи са задълбочени от пандемичната криза. Стратегията е одобрена от Министерския съвет и включва 4 тематични програми.

Третата подпрограма е „Устойчивост на ресурсите и климатичен преход“. Тя е насочена към устойчивото развитие и ефективно използване на ресурсите, насърчаване на кръговата икономика и посрещане на предизвикателствата на енергийния преход и устойчивостта на територията.

Привеждане в съответствие с европейските стълбове - с оглед да се съгласува използването на финансовите ресурси на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) на европейските приоритети, регламентът за МВУ определя, че неговият обхват трябва да се съсредоточи върху шест съответни европейски стълба на политиката на Общността: Първият стълб е Зелен преход, в който са включени инвестиции, свързани с управление на горите и водите:

Връзка с европейския семестър

НПВУ на Португалия цели да допринесе за изпълнението на препоръките от 2019 и 2020 г. в три интегрирани области - насърчаване на социалното и икономическото възстановяване от кризата, насърчаване на вътрешното сближаване и осигуряване външно сближаване на страната с останалите страни членки на ЕС, основано на укрепване на устойчивостта и възползване от възможности, произтичащи от двойния климат и цифровия преход.

Също толкова важно не само на териториалното сближаване, но и за устойчивост на околната среда и за смекчаване на последиците от промените изменение на климата, реформи и цели, които осигуряват структурен отговор на превенцията и борба с пожарите в селските райони и смекчаване на недостига на вода, за да се гарантира устойчивостта на териториите Алгарве, Алентежу и Мадейра, региони в най-голяма нужда намесата в Португалия.

Словакия

Тези цели и мерки са в съответствие с препоръките на Европейската комисия. До 2030 г. Словакия ще постигне целите на Стратегията за екологична политика и ще намали средните концентрации на прахови частици във въздуха до нивата, препоръчани от Световната здравна организация.

България

Планираната реформа в сектор Земеделие предвижда промени в стратегическата рамка на селското стопанство в контекста на ангажиментите за страната, произтичащи от Целите за устойчиво развитие на ООН и Зелената сделка.

В детайлизираната стратегия на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, приета от Министерския съвет на 02 декември 2020 г., е обособен нарочен приоритет „Устойчиво селско стопанство“, целящ развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението. С документа за първи път се определя ясна стратегическа рамка с хоризонт до 2030 г. за селското стопанство, чрез поемане на конкретни и измерими ангажименти за устойчивото му развитие в средносрочен и дългосрочен план.

Връзка с Европейския семестър

Връзка на Компонент 6: Устойчиво селско стопанство със Специфичните препоръки на Съвета от последните два цикъла на Европейския семестър (2019-2020 г.).

Принос към препоръки 3 и 4 от 2019 г, а именно:

- **Препоръка 3.** Да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата, чрез инвестиция 1: Реконструкция, възстановяване и модернизация на държавния хидромелиоративен фонд в Република България
- **Препоръка 4.** Да подобри пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения, чрез инвестиция 2: Дигитализация на процесите от фермата до трапезата;

Принос към препоръки 3 от 2020 г, а именно:

Препоръка 3 Да съсредоточи инвестициите в областта на зеления и цифровия преход, по-специално в областта на чистото и ефективно производство и използване на енергията и ресурсите, екологичната инфраструктура и устойчивия транспорт, като допринася за постепенната декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони.

3. Идентифицирани предизвикателства, предложени мерки/ интервенции за подкрепа на процеса на зелено възстановяване от КОВИД в анализирани 4 НПВУ

Латвия

Обобщавайки основните стратегически предизвикателства от документите за планиране на национално ниво, както и препоръките на Съвета на ЕС за 2019 и 2020 г., следва да се подчертаят следните предизвикателства (само за разглежданите сектори):

- ниско ниво на цифровизация на компаниите и ниво на цифрови умения в сравнение със средното за ЕС;

- значителни социално-икономически различия и неравенства между Рига и други региони на Латвия ;

- Недостатъчен капацитет на публичните администрации за прилагане на бързи и успешни реформи, недостатъчни познания за прилагането на правилата за обществените поръчки и държавните помощи, все още висока административна тежест и ниско ниво на обществено доверие в публичната администрация

За да отговори на горните предизвикателства, Латвия е избрала 6 компонента за изпълнението на плана, като първият е *Изменение на климата и устойчивост*

Връзка с европейския семестър

Климат. В своите препоръки Съветът на ЕС наблегна на предизвикателствата на устойчивостта на климата и околната среда, като подчерта необходимостта от по-големи усилия за подобряване на цялостната енергийна ефективност, особено в жилищния и транспортния сектор. (2019; 17.)

Секторът на отпадъците, главно изхвърляне на отпадъци и пречистване и обезвреждане на отпадъчни води, също генерира значителни емисии на парникови газове в Латвия. Необходими са и значителни подобрения в сектора на отпадъците, за да се постигнат амбициозните цели на директивите за сектора на отпадъците за следващите години, както и в управлението на водите.

Като се вземат предвид съществуващите предизвикателства в Латвия в областта на управлението на отпадъците и отпадъчните води, решението на тези проблеми може да бъде решено синхронно с производството на биометан, използващ биоразградими отпадъци, както и отпадъчни води. Само интегрирани решения в синергия между производството на биометан, изграждането и използването на депа и транспорт ефективно ще се справят с намаляването на емисиите на парникови газове в секторите на отпадъците и транспорта и ще могат да се придвижат към постигане на целите за отпадъците и климата

Пожари и наводнения

В допълнение към инвестициите за намаляване на емисиите на парникови газове е важно не само да се вземат превантивни мерки, но и да се укрепи капацитетът за реакция за борба с последиците от изменението на климата. През 2018 г. и 2019 г. се наблюдава значително увеличение на броя на горските пожари в Латвия, когато в Латвия са открити горски пожари на площ от над 3600 хектара. Горските пожари причиняват директни щети на имуществото, биологичното разнообразие, като същевременно изгарят емисиите на парникови газове и разрушават способността на горите да абсорбират въглерод вече в атмосферата.

Укрепването на капацитета и инфраструктурата на системата за гражданска защита и управление на бедствия е от съществено значение за адаптирането към изменението на климата . Латвийски план за адаптиране към изменението на климата пожарите са

определени като един от най-значимите рискове, породени от изменението на климата с най-голяма вероятност за възникване.

Един от основните рискове, породени от изменението на климата за Латвия, е бреговата ерозия и наводненията, които засягат икономиката и увреждат инфраструктурата. Поради това са идентифицирани нуждите от инвестиции в адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска, устойчивостта при бедствия, по-специално за:

- справяне с рисковете, идентифицирани в националната оценка на риска, със специален фокус върху превенцията;
- насърчаване на координирани и съвместни мерки за превенция в съответствие със стратегията на ЕС за региона на Балтийско море.

В допълнение към инвестициите за намаляване на емисиите на парникови газове е важно не само да се вземат превантивни мерки, но и да се укрепят капацитетът за реакция за борба с последиците от изменението на климата. През 2018 г. и 2019 г. се наблюдава значително увеличение на броя на горските пожари в Латвия, когато в Латвия са открити горски пожари на площ от над 3600 хектара. Горските пожари причиняват директни щети на имуществото, биологичното разнообразие, като същевременно изгарят емисиите на парникови газове и разрушават способността на горите да абсорбират въглерод вече в атмосферата.

Учените от региона на Балтийско море посочват като най-значимите преки прояви на изменението на климата в този регион:

- повишаване на морското равнище, което от своя страна увеличава риска от наводнения;
- по-топла и по-кратка зима поради повишаване на средните глобални температури;
- по-чести и по-интензивни бури с повишена скорост на вятъра, причиняващи щети на населените райони и увеличаващи риска от морски наводнения и крайбрежна ерозия;
- промени в разпределението на валежите, включително увеличаване на обилните валежи и общите валежи, намаляване на валежите през лятото, но увеличаване на зимата, промени в водоснабдяването, както и наводнения в реки, езера и общо увеличение на нивата на речните води .

Например на 23 и 24 август 2017 г. Латвия преживява силни валежи, които причиняват наводнения и извънредна ситуация в няколко региона. Валежите продължават през септември и октомври, като обхваща цялата територия на Латвия. Летните и есенните дъждове от 2017 и произтичащите от тях наводнения нанасят значителни щети на държавната и общинската инфраструктура (пътища, железопътни линии, дренажни системи) и селскостопанския сектор. Преките загуби за държавния и публичния сектор, причинени от проливни дъждове и наводнения, причинени от тях, възлизат на около 43,8 млн. евро.

Въпросът за управлението на риска от наводнения се урежда от Директива 2007/60 / ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 г. за оценка и управление на наводненията . Целта на директивата е да създаде система за оценка и управление на

рисковете от наводнения, за да се намалят неблагоприятните ефекти върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и икономическата дейност, свързани с наводненията в държавите-членки на ЕС.

През предходните 13 години в Латвия са възстановени 44 държавни хидротехнически съоръжения с помощта на инвестиции от различни фондове, намалявайки рисковете от наводнения в над 80 000 хектара селски райони.

Планирани са три реформи:

Първата е *намаляване на емисиите в транспортния сектор*, където са предвидени инвестиции за **адаптиране на транспорта и машините, необходими на земеделските стопанства** да работят с биометан (включва закупуване на нови машини, както и конверсия), закупуване на транспортни средства, ползващи биометан, в т.ч за управление на отпадъците.

Втората реформа е за *подобряване на енергийната ефективност* на бизнеса, на жилищни и обществени сгради, както и използване на ВЕИ.

Третата реформа цели *адаптиране към изменението на климата* с планиран бюджет от НПВУ 91,575 милиона евро, от националния бюджет 93,37 млн. евро и частно съфинансиране, в.т.ч от публично-частни партньорства в размер на 79,4 млн. евро, което общо прави 264.36 млн. евро.

Португалия

Предизвикателства

В прогнозите на *Института за световните ресурси*, за 2040 г. климатичните сценарии за следващите десетилетия сочат намаляване на годишните валежи в двата континентални региона (Алгарве и Алентежу). Освен това се наблюдава увеличаване на сезонността на валежите, възможно е валежите да намалят значително през всички сезони, с изключение на зимата. Въздействието върху речния отток и водоносния хоризонт ще бъдат по-високи, което увеличава натиска върху системи за съхранение на водни ресурси.

В Алгарве, регион, силно зависим от доходите от туризъм, ниските нива на валежите вече показват влошаване на тази тенденция. Спрямо средата на 90-те години валежите намаляват с близо 60% в някои станции.

Продължителните периоди на засушаване въздействат и върху други сектори. Затова са са необходими мерки за икономическо реструктуриране – насърчаване на селскостопанската и други дейности, които са икономически конкурентни, креативни и базирани на климатични предимства. Също така ще се насърчава използването на алтернативни енергии, които не генерират парникови газове.

От своя страна, архипелагът Мадейра, поради своите климатични и хидрогеоморфологични характеристики, е особено уязвим към изменението на климата. Валежите са по-малко от нуждите от вода за за напояване в селското стопанство, за битови нужди и поддържане на популациите. Междинните сценарии, използвани за прогнозите и съдържащи се в документа

„CLIMA-Мадейра стратегия“, посочват, че до края на 21 век, средната температура се повишава между 1,3 о до 3 о С. От друга страна, валежите се намаляват значително с около 30%. Поради това спешно трябва да се приемат мерки, които позволяват адаптиране към неблагоприятните последици от изменението на климата.

Сближаването между регионите на Португалия, както и с останалите страни членки на ЕС, ще се постигне чрез набор от реформи и инвестиции в различните компоненти на НПВУ, които отговарят на четири основни области на дейност

- Гарантиране на финансова и институционална устойчивост, подкрепяща борбата срещу пандемията без да се нарушава фискалната устойчивост в средносрочен план ;
- - Насърчаване на умения и квалификации, подпомагане на качествена заетост и засилване на социалната защита;
- Насърчаване на публични и частни инвестиции, с особен акцент върху двойния цифров и климатичен преход;
- - Подобряване на контекстните условия за компаниите и гражданите.

В горите (Компонент 8), чрез защита и борба с пожарите в селските райони, прилагане интегрирана система за управление, основана на споделянето на ресурси в обучението, укрепване на средства и оборудване и познаване на територията;

- Прилагане на процеси за управление на водите (Компонент 9), спиране на нарастването на проблема недостигът на вода в Алентежу, Алгарве и Мадейра;

Ремоделиране

За да се отговори на изброените предизвикателства, бяха предвидени следните реформи:

- **Интегрирано и кръгово управление на водните ресурси в условия на недостиг.**

Целта на плана е да насърчи преразглеждането на стратегическия план за водоснабдяване и пречистване на отпадъчни и дъждовни води 2030 г. и планове за управление на трите региона.

За да предотвратят отрицателните последици от намаляване на валежите, ще се подобри поддържането на наличност на вода, качеството на услугите и намаляване на налягането върху водните тела, намаляване на уязвимостта на екосистемите.

Словакия

Изменението на климата, както и пандемията COVID - 19, са безпрецедентно предизвикателство, което изисква преминаване към зелена, по-кръгова и неутрална към въглерода икономика.

Управлението на отпадъците, пречистването на отпадъчните води, замърсяването на въздуха и опазването на местообитанията са областите на околната среда, където Словакия изостава

най-много. Всяка година 4600 души умират преждевременно, заради над средното замърсяване на въздуха с прахови частици . Въпреки че скоростта на пречистване на водите и връзката на населението с пречиствателни станции, почти половината от повърхността на водата не достига добър екологичен потенциал и само една пета от видове и една трета от местообитанията от европейско значение имат благоприятно състояние. Нито един словашки национален парк като цяло не отговаря на критериите на IUCN за националните паркове, т.е. условието за преобладаване на райони, необезпокоявани от човешката дейност. За да Словакия е в момента се намира 1 817 екологични тежести, от които само 808 са възстановени. За тяхната рехабилитация се изчислява, че ще са необходими милиардите евро.

До 2030 г. се очаква средните температури да се повишават през всеки сезон и в резултат на изменението на климата се увеличават екстремните събития, за които страната трябва да се подготви. Недостигът на вода също ще бъде голямо предизвикателство, което изисква повишаване на ефективността на използване ѝ.

Основните стратегически политики и инициативи в областта на околната среда , енергетиката и транспорта през 2030 година

1. Енергийна ефективност
2. ВЕИ и енергийно регулиране
3. Енергийна инфраструктура
4. Декарбонизация на промишлеността и насърчаване на алтернативни горива

Словакия ще прилага мерки за по-добра адаптация към последиците от изменението на климата, като увеличаване на площта и наличието на зеленина в градовете, изграждане на зелени покриви или увеличаване на улавянето и използването на дъждовна вода .

Общите финансови нужди за годините 2021 до 2026: 1 861 милиона. Евро

България

В НПВУ за България са описани само 2 предизвикателства за селското стопанство – ниско ниво на дигитализация и лошо състояние на хидромелиоративна инфраструктура, водещо до ниско ефективно използване на водния ресурс.

Изобщо не са включени и анализирани други относими към хидромелиоративния сектор предизвикателства като климатични промени, повишаване на средни температури, промени във валежите, екстремни природни събития като наводнения и периоди на суша.

По-интензивното развитие на селскостопанския сектор е възпрепятствано от ниската степен на навлизане на съвременни цифрови технологии за прецизно земеделие, неинформираността на земеделските стопани по отношение на същността и ползите от въвеждането им, липсата на цифрови умения и т.н. Друго съществено предизвикателство пред сектора е свързано с факта, че съществуващата в страната хидромелиоративна

инфраструктура, включваща инженерни системи, свързани с напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите, остава в критично физическо състояние и влошена функционалност, което води до значителни загуби на поливна вода в линейната инфраструктура и съответно – до високата ѝ цена. Процентът на използваемост на съществуващите напоителни системи през последното десетилетие е изключително нисък, варирайки в диапазона от 4% до 8%. Тази статистика е показателна за неефективното използване на водния ресурс в сектор земеделие, което е съществена пречка пред интензивното развитие на отрасъла и пред устойчивото управление на водите в този отрасъл.

Планирани реформи/инвестиции

- Инвестиция 1: Реконструкция, възстановяване и модернизация на държавния хидромелиоративен фонд в Република България за устойчиво управление на водите и адаптиране към климатичните промени

Предвиждат се дейности по реконструкция, възстановяване и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура (напоителни канали, напоителни полета, помпени станции, тръбопроводи и изравнители, водохващания и язовири, съоръжения за отводняване) в страната, без изграждане на нова такава. Планът претендира, че реализацията на проекта ще доведе до значително намаляване на загубите на вода при едновременно създаване на предпоставки за нарастване на поливните площи, подобряване на ефективността на поливните процеси, опазване на земеделските земи от вредното въздействие на водите, предотвратяване на риска от бедствия и адаптиране на земеделието към климатичните промени. Съгласно извършена предварителна оценка на всички елементи от напоителната инфраструктура, предмет на инвестицията по мярката, се очаква потенциална икономия на вода в размер на 44.4%, като инвестициите гарантират ефективно намаление на потреблението на вода с 39.8%. Тези резултати позволяват да се направи оценка, че проектът е адекватна мярка за ефикасното използване и опазване на водните ресурси, като подобрява и жизнения цикъл на водните тела. В плана не е правена екологична оценка, но има декларативни твърдения, че проектът няма да окаже отрицателно въздействие върху местообитанията и видовете както в рамките на Натура 2000, така и извън нея, а напротив – инвестициите във възстановяване на стара хидромелиоративна инфраструктура ще подобрят водния баланс на почвите и ще намалят преуплътняването и ветровата ерозия при резки засушавания. След рехабилитацията на повърхностни водоизточници и системи ще се намали натискът върху използване на подземни водоизточници, извори, реки и др., което ще окаже благоприятен ефект за екосистемите. Очакваната повишена конкурентоспособност на сектора ще способства и намаляването на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия по оста „градски-селски райони“. Общият планиран ресурс е 847.9 млн. лв. с период на изпълнение 2021-2025 г.

- Инвестиция 2: Дигитализация на процесите от фермата до трапезата

Ще бъде изградена цялостна електронна информационна система в земеделието, чрез която да се постигне: електронизиране на информационните потоци от и за осъществяване на административната дейност; електронизиране на услугите, предоставяни на земеделските стопани, тяхното централизиране и ползването им от бизнеса в хода на изпълнение на

задълженията и изискванията в зависимост от вида селскостопанска дейност; интегриране на информационните системи на администрацията и софтуерите за управление на земеделските стопанства в Единна платформа, за автоматизиран обмен на данни между администрацията и земеделските стопани. Платформата ще осигури единен поток на данните от и към администрацията и земеделските стопани и избягване на ръчното прехвърляне на информация и поддръжка на излишни формати на документи. Системата ще съдържа модули за: употребата на препарати за растителна защита и торове чрез дигитализация на дневниците за тяхната употреба; контрол на употребата на антимикробни ветеринарно медицински продукти чрез определяне на специфични референтни прагове на употреба за антимикробни средства при различни категории и видове продуктивни животни; проследяване „от фермата до трапезата“ - от първичното производство до крайното потребление на принципа на уникален идентификационен код с цел информираност на потребителите и стимулиране производството на качествена и достъпна храна; онлайн обучение, вкл. съдържание на учебните модули и консултации на земеделски стопани, едновременно с поддържането на информация, свързана със съвременни технологични и екологични решения за отглеждане на основни групи земеделски култури и селскостопански животни по конвенционален и биологичен начин в съответствие с изискванията за устойчиво използване на природните ресурси и адаптиране към климатичните промени. Общият планиран ресурс е 23.9 млн. лв. с период на изпълнение 2021-2025 г.

- **Включени проекти и интервенции в анализираниите четирите НПВУ**

Латвия

В латвийската програма мерките, свързани със „Земеделие и води“ са включени в „Компонент 1: Климатични промени и устойчивост на околната среда“ с бюджет от 610.5 млн евро (37% от програмата), който е насочен към три реформи.

Първата е *намаляване на емисиите в транспортния сектор*, където са предвидени инвестиции за адаптиране на транспорта и машините, необходими на земеделските стопанства да работят с биометан (включва закупуване на нови машини, както и конверсия), закупуване на транспортни средства, ползващи биометан, в т.ч. за управление на отпадъците.

Втората реформа е за *подобряване на енергийната ефективност* на бизнеса, на жилищни и обществени сгради, както и използване на ВЕИ.

Третата реформа цели *адаптиране към изменението на климата* с планиран бюджет от НПВУ 91,575 милиона евро, от националния бюджет 93,37 млн. евро и частно съфинансиране, в.т.ч от публично-частни партньорства в размер на 79,4 млн. евро, което общо прави 264.36 млн. евро.

Планираните мерки се отнасят до двата значими риска, идентифицирани в националния план за гражданска защита: пожари и наводнения в горски и торфени райони. Поради изменението на климата, крайните метеорологични условия са се увеличили значително, което крие големи рискове за горското и селското стопанство.

За смекчаване на тези рискове се планират реформи на системата за управление на кризи,

като същевременно се инвестира в укрепване на капацитета и поддържане на капацитета на спасителните служби, както и предприемане на превантивни мерки за подобряване на инфраструктурата за защита от наводнения.

Екосистемните мерки са не по-малко важни за смекчаване на последиците от изменението на климата. Съответно, планът включва мерки с пряка цел да насърчи намаляването на CO₂ чрез инвестиции в горски земи, както чрез увеличаване на горските площи, така и чрез подобряване на капацитета за усвояване на съществуващите горски площи. Навременното поддържане на горските насаждения не само подобрява производителността на горите и улавянето на CO₂, но също така значително намалява риска от пожар.

Реформата включва три инвестиции:

- Адаптиране на системата за управление на бедствия към изменението на климата, реформа и модернизации на службите за спасителните служби;
- Инвестиции в инфраструктура за намаляване на риска от наводнения, включително рехабилитация на помпени станции и полдери (суша под морското равнище), рехабилитация на язовири, рехабилитация на участъци от речни корита.
- Инвестиции в емисии на парникови газове и насърчаване на устойчивостта на горите - подмяна на непродуктивни горски насаждения, залесяване, грижи за млади насаждения.

При прилагане на управлението на риска от наводнения и управлението на речните басейни се планират действия в съответствие с плановете за управление на речните басейни и плановете за управление на риска от наводнения за 2021-2027 г.

Предвиденият бюджет за отводнителни съоръжения е малко под 33 млн. евро, а за инвестиции в горите 22 млн. евро, което е общо 3.3% от общия бюджет на латвийския НПВУ.

През предходните 13 години Латвия е възстановила 44 държавни хидротехнически съоръжения с помощта на инвестиции от различни фондове, намалявайки рисковете от наводнения в над 80 000 хектара селски райони. В плана е предвидено да се реновират още 29 съоръжения, които ще защитават над 59 000 ха от наводнения.

По този ачин ще се намалят неблагоприятните въздействия върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и предприемачеството, като същевременно не се засяга биологичното разнообразие и се създават елементи на зелена инфраструктура, където е възможно.

Мярката ще се прилага от държавно дружество (ООД) „Недвижимо имущество на министерство на земеделието“ ООД, което в съответствие със Закона за мелиорацията управлява държавните дренажни системи и хидравлични съоръжения. Сертифицирани строителни специалисти ще бъдат включени в строителния процес, тъй като Законът за строителството предвижда специални строителни процедури за хидротехнически и дренажни конструкции.

Основните предвидими пречки пред прилагането на реформата са неблагоприятните климатични условия.

Португалия

Инвестициите, които предстои да бъдат изпълнени, възлизат на 390 млн. евро в три региона - две в континента Португалия (Алгарве и Алентежу) и автономна област архипелаг Мадейра: Общият бюджет е 390 милиона евро.

Португалия е избрала да прилага интегриран подход за управление на водите и напояването е част от него. Предвиждат се инвестиции във всички етапи – водохващане, язовири резервоари, доставка на вода до градовете и за напояване, пречистване и повторно използване. Предвижда се дигитализация и изграждане на система за отчитане, контрол и планиране на доставената вода, както съчетаване с добиване на енергия от ВЕИ – мини ВЕЦ и фотоволтаични централи във водните огледала на язовирите.

Планираните мерки взаимно се допълват, за да се гарантира необходимата устойчивост: около 40% от проектите имат за цел увеличаване на ефективността на водата, 34% подобряване на процесите на адаптация към засушаването, 15% допринасят за екологични цели и 11% за подобряване на информираността (включително разпространение на добри практики):

За регион Алгарве са предвидени 200 милиона евро, разпределени в 6 инвестиции

- **Намаляване на загубите на вода в градския сектор** , чрез обновяване на съоръженията.
- **Намалете загубите на вода и увеличете ефективността в селскостопанския сектор** , използвайки модернизация на колективни хидро-селскостопански проекти, с фокус върху ефективни системи за напояване, прилагане на дистанционно наблюдение, контрол и наблюдение на системи за потребление;
- **Укрепване на управлението на водните ресурси** (мониторинг, лицензиране, контрол и информираност), като се фокусира върху укрепването и модернизирването на станциите за наблюдение и при инсталирането на измервателни уреди с телеметрия в основните потребители. Постоянно ще се прави оценка на използването на водата за напояване и напояваните площи. Получената информация е необходима за вземането на решения за управлението на (нова или съществуваща) инфраструктура.
- **Насърчаване на използването на пречистени отпадъчни води** , чрез идентифициране на потенциални потребители на непитейна вода, особено в дейности свързани с туризма и селското стопанство и обществените пространства. За райони с по-висок потенциал, ще бъде разработено рафинирането на пречиствателните станции и изграждане на инфраструктура за събиране, съхранение и доставка на пречистените води, следвайки насоките на предложения регламент на Европейския парламент;
- **Увеличаване на наличния капацитет и устойчивост на язовирите / системите за снабдяване** - засилване на входящите потоци към язовирите оптимизиране на капацитета за съхранение, позволяващ експлоатацията на част от мъртвия му обем.

- **Насърчаване на обезсоляването на морска вода** чрез изграждане на инсталация за обезсоляване, което ще позволява модулност на предлагането на вода и допълнително увеличаване на наличността на вода, за смекчаване бъдещи рискове.

Изграждане на воден цикъл в Алентежу (120 млн. евро)

Предвижда се създаването на стратегически воден резерв, който ще представлява алтернатива на общественото водоснабдяване и ще позволи създаването на нови зони за напояване, реагиране по интегриран начин на екстремни суши и намаляване на вероятността от наводнения.

Във водното огледало на язовирите ще се инсталират голям брой плаващи панели на фотоволтаици, за да се даде възможност за преконфигуриране на производството на енергия в региона.

- Ще изгради нов язовир и **Мини-хидро** централа с инсталирана мощност 1,0 MW
- Реновиране на системите за водосбор, реновиране на един язовир и връзката до пречиствателната станция, за да гарантира нуждите на 8 общини.
- **Инфраструктура на съществуващите земеделски площи:** включва напоителни помпени станции, канали, регулиращи резервоари и разпределителни мрежи, напоителни мрежи и подобряване на селскостопанските достъпи. В 4 общини. Ще се изгради нова напоителна система, с която ще се напояват 5 078 ха и ще позволи диверсификация на селскостопанската дейност и туризма. Проектът предвижда, че периметърът на напоителната система е разделена на парцели от 100 хектара. Това ще е стимул за задържане на населението и привличане на нови жители в тази силно обезлюдена част на страната
- Ще се изгради нов язовир с **фотоволтаична слънчева електроцентрала** (слънчеви панели, инвертори, поплавъци, кабели с ниско напрежение и средно напрежение): инсталиране на фотоволтаични панели във водното огледало на язовира. Общата мощност е 75 MW, и ще задоволи над 60% от настоящите енергийни нужди на региона, като се намалят емисиите на въглероден диоксид над 80 000 т на година

План за ефективност и армировка на водата за захранващите и напоителни системи в архипелаг Мадейра (70 милиона евро)

Автономният регион Мадейра ще направи инвестиции за оптимизиране на използването на съществуващи ресурси, улавяне на излишък от вода, без никакво въздействие върху екосистемите, изграждане и разширяване на стратегически язовири и взаимното свързване на различни водоизточници, които са от съществено значение за запазване на непрекъснатото снабдяване в контекста на адаптацията към изменението на климата, гарантиращо, че нуждите на всички потребители и населението като цяло и икономическите и селскостопанските дейности са удовлетворени.

Предложените 9 проекта представляват инвестиции в интегрирана мрежа и осигуряват повече ефективно използване на водата чрез улавяне на излишна вода и увеличаване на

потока към язовирите, подобряване състоянието на язовирите, за да съхранява зимните потоци и да ги прави достъпни на фермерите през лятото; рехабилитация на каналите и водоснабдителната инфраструктура, за да се намали загубата на вода с 30% и отново използване на солена вода - **Изграждане на водосборна галерия за улавяне на солена вода**, с прогнозни потоци между 150 и 250 m³ / h/

Словакия

Словакия е планирала да вземе природосъобразни мерки за предпазване от наводнения и ще бъдат възстановени водооттоците, включително меандри, заливни гори, влажни зони и други водни обекти. Липсата на вода също ще бъде голямо предизвикателство, което изисква повишаване на ефективността на използване ѝ. Затова страната трябва да се постигне значителен напредък в наличността и ефективността на експлоатацията на инфраструктурата, като водопроводи или връзки с пречиствателни станции.

Словакия ще прилага мерки за по-добра адаптация към последиците от изменението на климата, като увеличаване на площта и наличието на зеленина в градовете, изграждане на зелени покриви или увеличаване на улавянето и използването на дъждовна вода .

България

Най-много средства 848 млн. лв (97,3%) са предвидени за хидромелиорации. Целият ресурс ще се използва за ремонт и модернизация на 265 хидромелиоративни съоръжения, като 90% от този ресурс, а именно 764,46 млн. лв. са предвидени за 163 напоителни съоръжения (канали, помпени станции и други), собственост на дружеството „Напоителни системи“ ЕАД и останалите 88,12 млн. лв са за ремонт и възстановяване на 102 отводнителни съоръжения (защитни диги, отводнителни канали, помпени станции) и язовири, държавна собственост, управлявана от МЗГХ.

За дигитализация на процесите от фермата до трапезата е планиран ресурс от 23.9 млн. лв. или 2,7%. Проектът предвижда изграждане на цялостна Електронна информационна система в земеделието /ЕИСЗ/, която трябва да интегрира съществуващите системи и да се изградят нови модули за използване на торове и препарати, за проследяване на производството и потреблението на хранителни продукти, модул за обучения. Най-интересен е модулът мрежа от полеви сензори и сензори за дъжд и разработване на модул за управление на данните, която да осигурява информация за почвена влага, температура на въздуха и почвата и количество на валежите.

За последната дейност Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор не са предвидени средства. Но това би следвало да е постоянна дейност на държавата.

5. Очакван период и степен на въздействие съгласно предвидените етапи и заложените параметри на изпълнение на анализиранияте НПВУ

Латвия

Показатели за въздействие

Намален риск от наводнения на площ от 59 000 ха. в селските райони на Латвия

Целта на планираните инвестиции е да стимулира адаптирането към мерките за изменение на климата в съответствие с националните програми, намалявайки отрицателното въздействие на наводненията върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и предприемачеството, като същевременно не се засяга биологичното разнообразие и се създават елементи на зелена инфраструктура, където е възможно.

Португалия

Ще се изгради нова напоителна система, с която ще се напояват 5 078 ха

Смятан за **основен проект за икономическо възстановяване на трите региона, планът** има основни цели в регионите-бенефициенти:

а) Адаптиране и смекчаване на климата

- Повишаване на ефективността на различните употреби на вода;
- Разработване на интегрирана стратегия за реагиране на рискови ситуации, като се вземат предвид различните стратегически капацитети за съхранение на вода;
- Намаляване на вероятността от поява на наводнения;
- Мобилизиране на всички *заинтересовани страни* в управлението на водните ресурси.

б) Енергиен преход

- Насърчаване на водно-енергийната връзка в управлението на системи за доставка обществена вода.

в) Икономическо и социално развитие

- Развитие на потенциала на други икономически сектори, основно земеделие и туризъм;
- Като подкрепа за текущата дейност и благосъстоянието на населението (допринася за намаляване на безработицата);
- Увеличаване на нуждата от квалифицирана работна ръка, необходима за управлението на новата инфраструктура;

г) Насърчаване на качеството на околната среда

- Намалено налягане върху повърхностните и подземните водни тела с повишаване на качеството на услугите;
- Гарантиране на екологични потоци в подкрепа на екосистемите;

- Насърчаване на кръговото използване на водните ресурси чрез използване на пречистени отпадъчни води;
- Устойчиво развитие на туристическите дейности, при едновременно опазване на природното наследство и предлагане на диференцирани туристически продукти.

Словакия

етап 1: 2021: Одобряване на определянето на приоритети на мерките за защита от наводнения с акцент върху природосъобразните мерки

Етап 2: 2022: Приемане на план за строеж на зелен покрив

Етап 3: до 2026 г.: Изпълнение на проектите и планираните мерки за наводнение и задържане на вода, включително зелено възстановяване на меандри, заливни гори, влажни зони и други водни обекти

Цели

Цел 1: до 2024 г.: Увеличете броя на хората, защитени от наводнения, с 15 000 с още 12 000 до 2026 година, общо 27 000

Цел 2: до 2026 г. : 451 хил. новосвързани жители към пречиствателни станции

Цел 3: до 2024 г.: Увеличаване на дела на зеленината в района на регионалните градове (без градските гори) до 2% и до 2026 г. до 2,7%

България

Направената оценка прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.2% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.3% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.1% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.2% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

6. Подкрепящи политики и планирани реформи за изпълнение на 4те НПВУ в съответната ОнП

Латвия

Въпреки че мерките с пряко въздействие върху климата са съсредоточени в първия компонент и в другите компоненти се предвиждат инвестициите, които ще допринесат за постигането на целите за климата. В този контекст трябва да се постави специален акцент върху цифровите инвестиции, които повишават енергийната ефективност на цифровата инфраструктура, както и върху цифровите услуги, които намаляват необходимостта гражданите да се движат физически, за да получат въпросната услуга.

В допълнение към вече изброените дейности, планираната инвестиция в компонента за достъпност на жилища на компонента за достъпност на жилища се очаква да отговаря на високи стандарти за енергийна ефективност, които са част от рамката на НПВУ за инвестиции в климата .

7. Примери за успешни модели на проекти и интервенции от Зте НПВУ, които са подходящи за прилагане в Б-я (и които могат да бъдат мултиплицирани и успешно заимствани и приложени в българския НПВУ)

Латвия

Диверсифициране на мерките. Избрани са мерки, чието прилагане е стартирало в предходни периоди и които вече са дали резултат. Съфинансиране от различни фондове, национален бюджет и бенефициенти.

Като конкретни инвестиции за селското стопанство може да се посочи подпомагането на закупуване на нови машини и транспортни средства, ползващи биометан, в т.ч за управление на отпадъците.

Португалия

Най-много добри модели и практики могат да се заимстват от Португалия.

На първо място това е подходът – дава се приоритет на няколко региона, но в тях се планира интегрирано и кръгово управление на водните ресурси в условия на недостиг.

Най-интересна е идеята във водните огледала на язовирите да се инсталират **фотоволтаични панели** (слънчеви панели, инвертори, поплавъци, кабели с ниско напрежение и средно напрежение):

Ще се изгради нов язовир с **фотоволтаична слънчева електроцентрала** (слънчеви панели, инвертори, поплавъци, кабели с ниско напрежение и средно напрежение): инсталиране на фотоволтаични панели във водното огледало на язовира.

Добри практики по отношение на напояването са:

- Дигитализация на напояването – инвестиции за изграждане на цялостна система за отчитане, контрол и планиране на доставената вода, което ще позволи да се реализират икономии на вода.
- Увеличаване използването на пречистени отпадъчни води за напояване
- Новите напоителни системи се изграждат като се разделят на парцели от 100 хектара. Това ще е стимул за развитие на малки и средни ферми и задържане на населението селските райони.

Словакия

Само Словакия предвижда да прилага мерки и в градовете, като увеличаване на площта и

наличието на зеленина, изграждане на зелени покриви и увеличаване на улавянето и използването на дъждовна вода.

8. Процес на консултация със заинтересованите страни в анализирания 4 НПВУ

Латвия и Португалия

Процесът на консултации се провежда в два етапа – първоначален, при подготовка на плана. Вторият етап е консултация на финалната версия, която ще се представи пред Европейската комисия. Консултациите се извършват с всички заинтересовани страни. Латвия предвижда различен процес на консултации за дигитализация и хората с увреждания – при тях консултации ще има по време на изработване на законова рамка, на изготвяне на задания и по време на изпълнение на плановете.

Словакия

В Словакия е прехвърлила изготвянето на НПВУ на 100 експерти от неправителствения сектор и бизнеса. Това е различен подход, при който процесите на изготвяне на плана и консултациите са взаимосвързани. По този начин се постига широко обществено обсъждане.

България

По първия вариант на НПВУ (от 30.10.2020 г.) са получени над 40 становища, но само в 10 от тях има препоръки за сектор „Земеделие и води“. Това са становищата подадени от: Асоциация на индустриалния капитал /АИКБ/, За да остане природата, Съюз за стопанска инициатива, Brown to green, Българска асоциация на консултантите по европейски програми /БАКЕП/, Институт за икономическа политика, Асоциация на земеделските производители /АЗПБ/, За земята.

Становища са дали екологични организации, големи бизнес и консултантски организации и само една асоциация на земеделски производители. Препоръките им не са взети под внимание.

9. Изводи, заключения и експертни препоръки за промени българския НПВУ на база на анализа на трите НПВУ на страните-членки на ЕС

В сегашния си вид Планът за възстановяване и устойчивост на България ще осигури поръчки, т.е. краткосрочно подпомагане на сектор строителство, но ще има минимален ефект за устойчиво селско стопанство.

Недостатъци

Планът е едностранен и небалансиран и се нуждае от цялостна преработка. Безспорно хидромелиоративната инфраструктура в България е в окаяно състояние и в нея трябва да се инвестира, но в плана за възстановяване това е почти единствената мярка.

По отношение на предвидените инвестиции *за хидромелиорации:*

Голяма част от инвестицията на стойност 764 млн. лв. е за обекти, които НЕ са държавна собственост, съгласно чл. 2, ал. 4 от Закона за държавна собственост, защото са собственост на държавно търговско дружество „Напоителни системи“ ЕАД. При евентуален фалит на държавното дружество има риск от публична продажба (кредиторите имат предимство пред акционерите, т.е. държавата). - Липсва анализ за състоянието „НС“ ЕАД, административен капацитет, финансови показатели и готовност да се справи с проекта.

Недостатък на плана за модернизация на хидромелиорациите е липсата на комплексен технико-икономически анализ, а именно:

- Необходимост от ОВОС;
- Необходимост от напояване (площи и количества вода) за всяко съоръжение и общо. Очаквани количества доставена вода, обезпеченост с вода, особено в години с ниски валежи.
- Приоритетни региони спрямо засушаване, отглеждани култури и др.
- Комплексен финансов анализ – очаквано намаление/увеличение на разходите, цена на доставената вода и т.н. Съществува реален риск да се възстановят съоръжения, които ще останат неизползвани.

Не са допустими други бенефициенти, като Сдружения за напояване – риск от нарушаване на конкуренцията.

Не е посочено какъв процент (дял) от съоръженията за напояване и отводняване ще се възстановят, размер на земеделски площи, които ще могат да обслужват.

Липсва връзка с науката и внедряване на модерни технологии. Предвидено е само ремонт на инфраструктурата, която е проектирана преди повече от 50 години при съвсем различна структура на собствеността на земята и земеделското производство (изцяло държавна собственост с големи кооперации). Възможен риск е използването на остарели технологии и методи, които не отговарят на съвременните изисквания.

Твърде висок процент за СМР, липсва връзка със системата за измерване на влажността.

Планът е неизпълним в посочения срок – предвидено е едновременно да се реализират всичките 265 проекта. Риск от висок процент на неизпълнение.

По отношение на предвидената система за дигитализация на процесите от фермата до трапезата липсва анализ за готовността на използването (техника, човешки ресурси, обучение на земеделските стопани), особено в контекста за интернет покритие в селските райони.

Препоръки

Необходима е диверсификация на предвидените мерки и инвестиции, но липсата на анализ за проблемите и предизвикателствата, затруднява конкретните предложения. Със сигурност е

необходимо да се включат инвестиции за кръгова и био икономика, адресиране към проблемите със селскостопанските отпадъци, както и използване на пречистени води за напояване. От разгледаните програми на страните-членки на ЕС подходяща е мярката на Латвия за подпомагането закупуване на нови селскостопански машини и транспортни средства, ползващи биометан, в т.ч. за управление на отпадъците.

Необходимо е да се увеличат инвестициите за дигитализация, като се засили участието на експерти и консултации със заинтересованите страни. Може да се ползва моделът на Латвия за консултации на всички етапи.

По отношение на хидромелиорациите:

Подходящ за прилагане е моделът на Португалия, като първо се определят приоритетни региони, а след това се планира интегрирано и кръгово управление на водните ресурси в условия на недостиг. Конкретните ни препоръки в тази насока са:

- Необходимо е да се направи комплексен анализ, както е посочено по-горе;
- Да се промени моделът на собственост на напоителните съоръжения – да се гарантира, че ще са държавна собственост, а „Напоителни системи“ ЕАД ще е само оператор. Такива модели се прилагат за отводнителните съоръжения, както и при доставката на вода за населението;
- Да се засили общественият контрол над „Напоителни системи“ ЕАД;
- Да се предвидят мерки за насърчаване включването на Сдруженията за напояване;
- Засилване връзката с науката и внедряване на иновациите. Да се включи Селскостопанска академия в анализа и внедряване на модерни технологии;
- дигитализация на напояването аналогично на Португалия – изграждане на цялостна система за отчитане, контрол и планиране на доставената вода, което ще позволи да се реализират икономии на вода изграждане на система за отчитане, контрол и планиране на доставената вода;
- Изграждане на фотоволтаични съоръжения върху водното огледало на язовирите;
- Ползване на други добри практики, подходящи за България са използване на пречистени води за напояване

**GREEN EUROPEAN
FOUNDATION**

Текстът е изготвен в рамките на проект № GEF-21-17 “Насърчаване на обществения дебат по процеса на зелено възстановяване и устойчивост в България” (Fostering Public Debate on Green Recovery and Resilience Process in Bulgaria). Проектът се осъществява от Зелената европейска фондация (Green European Foundation) в сътрудничество с фондация „Блулинк“, с финансовата подкрепа на Европейския парламент.